

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/30/2024
Identifikačné číslo spisu:	7212232984
Dátum vydania rozhodnutia:	18.06.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Holíč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:7212232984.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu C. H., nar. X. Z. XXXX, H. XX, proti žalovanej F. N., nar. XX. N. XXXX, Y. G. XXX/X, zastúpenej advokátkou JUDr. Silviou Sovovou, Košice, Dámska 10, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Mestskom súde Košice pod sp. zn. K2-20C/296/2012, pôvodne vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 20C/296/2012, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 28. septembra 2023 sp. zn. 5Co/168/2022 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Košiciach z 28. decembra 2023 sp. zn. 5Co/168/2022, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalobca má nárok na náhradu trov dovolacieho konania voči žalovanej.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice II (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 8. marca 2022 č. k. 20C/296/2012-543 (v poradí tretím; pozn.) zamietol žalobu a v konaní úspešnej žalovanej priznal právo na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

1.1. Žalobca sa žalobou podanou na súde prvej inštancie 20. novembra 2012, zmenenou 11. februára 2014, domáhal určenia, že parcely reg. „C“ a rodinný dom, bližšie špecifikované v žalobe, patria do bezpodielového spoluvlastníctva strán sporu. Tvrdil, že 26. augusta 2006 uzavrel so žalovanou manželstvo, ktoré bolo rozvedené rozsudkom Okresného súdu Košice II z 27. septembra 2012 č. k. 43P/79/2012-89, právoplatným 8. novembra 2012. V priebehu trvania manželstva žalovaná nadobudla od svojho otca na základe kúpnej zmluvy nehnuteľnosti nachádzajúce sa v okrese Y. V., obci Y. - C., k.ú. C., zapísané na LV. č. X. Pôvodný dom, ktorý sa nachádzal na nadobudnutých pozemkoch, manželia zbúrali a postavili nový. Žalobca podpísal 23. novembra 2011 dohodu o zúžení zákonom stanoveného rozsahu BSM, v zmysle ktorej mal novopostavený dom patriť do výlučného vlastníctva žalovanej. Dohodu o zúžení zákonom určeného rozsahu BSM spísanú vo forme notárskej zápisnice považoval za neplatnú poukazujúc na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. marca 2007, sp. zn. 2Sžo-KS 93/2006, lebo dohodou o rozšírení alebo zúžení rozsahu BSM uzatvorenou podľa § 143a ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“)

nemožno meniť už existujúce vlastnícke vzťahy, keďže dohoda nemôže byť právnym titulom pre zmenu vlastníckych vzťahov založených pred jej uzavretím.

1.2. Žalovaná so žalobou nesúhlasila, navrhovala ju v celom rozsahu zamietnuť. Tvrdila, že pozemky, na ktorých sa nachádza novopostavený dom, nadobudla od svojho otca darovaním, za nadobudnuté pozemky v skutočnosti nebola uhrádzaná žiadna kúpna cena. Hrubá stavba domu bola uhrádzaná výlučne z finančných prostriedkov patriacich žalovanej, ktoré nadobudla predajom bytu v jej výlučnom vlastníctve. Ďalšia časť prostriedkov na výstavbu bola čerpaná z poskytnutého stavebného medziúveru, ktorý splácala výlučne ona z finančných prostriedkov, ktoré jej darovali rodičia. Tieto skutočnosti boli dôvodom pre uzavretie dohody o zúžení zákonom určeného rozsahu BSM spísanej vo forme notárskej zápisnice.

1.3. Súd prvej inštancie rozsudkom z 27. mája 2014 č. k. 20C/296/2012-138 žalobu zamietol a zaviazal žalobcu k náhrade trov konania žalovanej. Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalobcu uznesením z 28. decembra 2016 sp. zn. 3Co/806/2014 v poradí prvý rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Súdu prvej inštancie uložil zaoberať sa v ďalšom konaní primárne existenciou naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení a následne aj prieskumom nadobúdacieho titulu sporných nehnuteľností, a to najmä z hľadiska možnej disimulácie právneho úkonu, a rovnako zamerať ďalšie dokazovanie na to, v akom štádiu bola stavba rodinného domu v čase uzavretia dohody o zúžení zákonného rozsahu BSM, ako aj z akých finančných prostriedkov bola táto financovaná.

1.4. Rozsudkom z 20. februára 2018 č. k. 20C/296/2012-381 (v poradí druhým) následne súd prvej inštancie žalobe sčasti vyhovel; určil, že rodinný dom bližšie špecifikovaný vo výroku I. rozsudku je v bezpodielovom spoluvlastníctve strán sporu. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 50 %. Aj tento rozsudok bol napadnutý riadnym opravným prostriedkom - odvolaním žalovanej, na základe ktorého Krajský súd v Košiciach uznesením z 31. marca 2020 sp. zn. 11Co/375/2018 rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pretože súd prvej inštancie sa napriek záväznému pokynu odvolacieho súdu v konaní dosiaľ nezaoberal skúmaním existencie naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) resp. § 137 písm. c) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

1.5. Strany sporu v ďalšom konaní pred súdom prvej inštancie nenavrhli ani nepredložili žiadne nové dôkazy, preto súd vo veci tretíkrát rozhodol v intenciách zrušujúceho uznesenia Krajského súdu v Košiciach z 31. marca 2020 sp. zn. 11Co/375/2018. Žalobu zamietol z dôvodu, že žalobca nepreukázal naliehavý právny záujem tak, ako to vyžaduje ust. § 137 písm. c) CSP. Svoje v poradí tretie rozhodnutie odôvodnil tým, že skúmať existenciu naliehavého právneho záujmu je potrebné v každom štádiu konania a procesná povinnosť preukázať naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu je na žalobcovi, ktorý dôkazné bremeno neuniesol. Naopak, žalovaná preukázala, že na tom istom súde sa pod sp. zn. 10C/74/2015 vedie spor o vyporiadanie BSM, a to na základe jej žaloby zo 6. novembra 2015, pričom táto skutočnosť neguje naliehavý právny záujem žalobcu.

1.6. Súd prvej inštancie uzavrel, že ak je na súde podaná žaloba o vyporiadanie BSM, nie je daný naliehavý právny záujem na určení, že vec patrí do BSM. Z tohto dôvodu žalobu v celom rozsahu zamietol. O trovách konania rozhodol s poukazom na § 262 ods. 1, 2 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 28. septembra 2023 sp. zn. 5Co/168/2022 v spojení s opravným uznesením z 28. decembra 2023 sp. zn. 5Co/168/2022 zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že určil, že rodinný dom súp. č. XXX, nachádzajúci sa na parcele registra „C“ č. XXX/X, zapísaný na LV č. X, k.ú. C., obce Y. - C., okres Y. V., patrí do BSM žalobcu a žalovanej. Stránam sporu nárok na náhradu trov konania nepriznal.

2.1. Odvolací súd po preskúmaní rozsudku súdu prvej inštancie, ako aj konania mu predchádzajúceho nariadil vo veci odvolacie pojednávanie a zistil, že nie sú splnené podmienky na potvrdenie ani zrušenie odvolaním napadnutého rozhodnutia, preto ho zmenil tak, že určil, že rodinný dom patrí do bezpodielového spoluvlastníctva strán sporu. Zároveň konštatoval, že o prevyšujúcej časti žaloby bolo právoplatne rozhodnuté rozsudkom súdu prvej inštancie z 20. februára 2018 č. k. 20C/296/2012-381 tak, že súd žalobu v tejto časti zamietol.

2.2. Predmetom odvolacieho prieskumu ostal návrh žalobcu na určenie, že sporný rodinný dom patrí do bezpodielového spoluvlastníctva strán sporu. Odvolací súd sa preto primárne zaoberal otázkou existencie naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení; posúdiac túto komplexne dospel k záveru, že v predmetnom spore žalobca existenciu naliehavého právneho záujmu na určení osvedčil, keď iný záver by predstavoval príliš formalistický prístup. Odvolací súd zohľadnil všetky okolnosti prejednávanej veci, najmä dĺžku konania a rozsah v ňom vykonaného dokazovania, na základe čoho konštatoval, že by bolo v rozpore s princípom vyjadreným v čl. 2 ods. 1 CSP, aby prebehlo ďalšie konanie, v ktorom by sa vykonávalo dokazovanie o tých istých skutočnostiach, ktoré boli preukazované už v tomto konaní. Poukázal, že na súde prvej inštancie sa vedie konanie o vyporiadanie BSM, ktoré bolo prerušené do právoplatného skončenia tohto konania o určení, pričom žiadna zo strán sporu nenavrhol zahnúť do masy BSM aj sporný rodinný dom.

2.3. Odvolací súd v potrebnom rozsahu sám zopakoval dokazovanie a na základe jeho výsledkov ustálil, že stavba rodinného domu bola vytvorená počas trvania BSM strán sporu; za spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva označil vytvorenie veci jedným z manželov alebo nimi obidvoma počas trvania manželstva. Vychádzal zo záverov judikátu R 36/1985 Zb., ako aj z rozhodnutia R 26/1989, v zmysle ktorého o nadobudnutie veci za trvania manželstva (§ 143 OZ) ide aj pri vytvorení veci oboma manželmi alebo jedným z nich po uzavretí manželstva. Odvolací súd mal za preukázaný aj úmysel strán sporu nadobudnúť dom do bezpodielového spoluvlastníctva, pričom prihliadol aj na financovanie časti výstavby domu z finančných prostriedkov získaných zo spoločne čerpaného úveru; za irelevantné považoval tvrdenie žalovanej o tom, že splátky úveru znáša sama z výlučných prostriedkov. Uzavrel, že strany sporu mali vôľu stavať rodinný dom spoločne a spoločne ho tiež nadobudnúť do bezpodielového spoluvlastníctva. V danej veci ide o stavbu, ktorú vytvorili strany sporu spoločne za trvania manželstva, čo i len sčasti za spoločné prostriedky (spoločný úver) a túto stavbu tvorili spoločnou prácou. Sporný rodinný dom sa v čase spisovania dohody o zúžení BSM nachádzal v štádiu rozstavanej stavby, preto bez akýchkoľvek pochyb pred jej spísaním patrila do BSM. Odvolací súd preto s prihliadnutím na závery vyslovené v rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Sžo KS 93/2006 považoval predmetnú dohodu za neplatnú. Dodal, že ostatné otázky týkajúce sa rodinného domu budú predmetom konania o vyporiadanie BSM strán sporu. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1, 3 v spojení s § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1, 2 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v spojení s opravným uznesením odvolacieho súdu podala žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z ust. § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) CSP. Navrhla, aby dovolací súd zrušil napadnuté rozhodnutia odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, eventuálne aby zrušil aj rozsudok súdu prvej inštancie a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie. Žiadala tiež priznať náhradu trov dovolacieho konania v celom rozsahu. Podaním doručeným Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky po podaní dovolania navrhla odložiť právoplatnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu v spojení s opravným uznesením. O tomto návrhu bolo rozhodnuté uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. marca 2024 sp. zn. 9Cdo/30/2024 tak, že súd návrhu vyhovel.

3.1. Porušenie práva na spravodlivý proces a prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP oprela žalovaná o tvrdenie, že odvolací súd sa vo svojom procesnom postupe dopustil mnohých pochybení. Napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu považovala za prekvapivé, nekonzistentné s jeho doteraz prezentovanou názorovou líniou v tejto veci, vykazujúce prvky svojvôle a arbitrárnosti. Namietala, že odvolací súd bez odôvodnenia svojho postupu zopakoval dokazovanie na nariadenom odvolacom pojednávaní napriek tomu, že bol viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie, keď žalobca vo svojom odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie žiadne námietky voči zistenému skutkovému stavu neuplatnil. Pokiaľ chcel odvolací súd vykonaným dokazovaním modifikovať zistený skutkový stav, mal postupovať zákonným spôsobom v zmysle zásady voľného hodnotenia dôkazov a v odôvodnení svojho rozhodnutia uviesť, ktoré dôkazy vykonal, z ktorých dôkazov vychádzal a ako ich vyhodnotil, ako aj prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy. Žalovaná ďalej odvolaciemu súdu vytýkala nedostatky v kvalite odôvodnenia napadnutého rozhodnutia. Rozhodnutie podľa nej neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie v danej veci, jeho odôvodnenie nie je presvedčivé a nezodpovedá požiadavkám na kvalitu odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

3.2. Žalovaná namietala, že odvolací súd svojím nesprávnym procesným postupom porušil jej právo na

spravodlivý proces aj tým, že bezdôvodne zasiahol do svojej dovtedajšej rozhodovacej praxe bez toho, aby zároveň došlo k zmene skutkového stavu. Odvolací súd uložil súdu prvej inštancie zaoberať sa zisťovaním existencie naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení a vykonať v tomto smere ďalšie dokazovanie. Súd prvej inštancie po tom, čo mu bola vec druhýkrát vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, žalobu zamietol pre nedostatok naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení z dôvodu, že žalobca tento v konaní nepreukázal a po vrátení veci odvolacím súdom ani neprodukoval žiadne ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania. Súd prvej inštancie sa následne už nezaoberal dokazovaním ďalších skutočností, lebo to vzhľadom na nedostatok naliehavého právneho záujmu nepovažoval za potrebné. Žalovaná v tejto súvislosti odvolaciemu súdu vytkla, že síce zopakoval dokazovanie za účelom existencie naliehavého právneho záujmu žalobcu v danej veci, no následne už nevykonával/nedoplnil dokazovanie ďalších pre rozhodnutie podstatných skutočností v smere naznačenom v jeho druhom kasačnom rozhodnutí, naopak, prekvapivo a v rozpore s jej legitímnym očakávaním, zmenil svoje už skôr načrtnuté právne posúdenie veci. Žalovaná v dovolaní opakovane zdôraznila, že nebol dôvod nariaďovať vo veci odvolacie pojednávanie, pretože odvolací súd bol viazaný skutkovým stavom zisteným už súdom prvej inštancie, správnosť skutkových záverov ktorého žalobca v dovolaní vôbec nenamietal. Dokazovanie odvolacieho súdu bolo podľa žalovanej navyše postihnuté deficitmi, odvolací súd vykonal a hodnotil dôkazy selektívne a v odôvodnení svojho rozhodnutia sa nevysporiadal s tým, prečo opakovane nevykonával aj iné dôkazy nachádzajúce sa v súdnom spise. Uviedla, že odvolací súd pri rozhodovaní prihliadal na prostriedky procesného útoku a obrany prednášané žalobcom prvýkrát až na odvolacom pojednávaní a žalovanej neumožnil sa k nim kvalifikovane vyjadriť. Odvolací súd ďalej tiež nesprávne interpretoval princíp spravodlivého rozhodovania výlučne v prospech žalobcu a neprihliadol na to, že dĺžka konania a rozsah v ňom vykonaného dokazovania mali vplyv aj na právnu istotu žalovanej.

3.3. Dovolaiteľka nesúhlasila s právnym posúdením otázky naliehavého právneho záujmu. Uviedla, že žaloba bola podaná po právoplatnosti rozsudku o rozvode manželstva, žalobca v priebehu konania neprodukoval žiadne tvrdenia podporujúce danosť naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení; samotné spochybnenie masy BSM jedným z manželov naliehavý právny záujem nepreukazuje. Všetky otázky týkajúce sa spornej nehnuteľnosti mohli byť vyriešené v už iniciovanom konaní o vyporiadanie BSM, pričom návrh na vyporiadanie BSM mohol podať aj žalobca, a to už v čase iniciovania tohto konania o určení. Zdôraznila, že žalobca prvýkrát až v dovolaní proti tretiemu rozsudku súdu prvej inštancie začal tvrdiť skutočnosti, ktoré mali byť spôsobilé preukázať existenciu naliehavého právneho záujmu na ním požadovanom určení. Tieto tvrdenia označila za neprípustné novoty, na ktoré nemal odvolací súd prihliadať (§ 366 CSP a contrario). Odvolací súd tak nesprávnym procesným postupom vyhovel žalobe bez naplnenia základného predpokladu prípustnosti žaloby na určení v zmysle § 80 písm. c) OSP resp. § 137 písm. c) CSP. Pokiaľ odvolací súd mienil posúdiť otázku naliehavého právneho záujmu komplexne, mal prihliadnuť aj na podstatnú zmenu pomerov, na ktorú žalovaná opakovane v priebehu konania upozorňovala. Odvolací súd na vec aplikoval závery rozhodovacej praxe prijaté v konaniach vychádzajúcich z iných skutkových okolností, navyše sám z vlastnej iniciatívy vyhľadával skutočnosti svedčiace v prospech danosti naliehavého právneho záujmu.

3.4. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP dovolaiteľka uviedla, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke posudzovania existencie naliehavého právneho záujmu, za ktorú v dovolaní výslovne označila rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/31/2011. Odvolací súd ďalej vychádzal z nesprávneho právneho posúdenia otázky obstarania vecí za trvania manželstva a BSM sčasti aj z finančných prostriedkov získaných zo spoločného záväzku oboch manželov a dospel k nesprávnemu záveru, že v danom prípade bolo právnym dôvodom nadobudnutia sporného domu do BSM vytvorenie vecí manželmi za trvania manželstva sčasti aj zo spoločných finančných prostriedkov. Žalovaná namietala, že stavba sporného domu nebola uskutočnená svojpomocne, preto odvolací súd na vec nesprávne aplikoval závery vyjadrené v rozhodnutí R 36/1985 Zb. Prípustnosť dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP oprela žalovaná o tvrdenie, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia otázky, či do BSM patrí určitá vec vždy, ak je nadobudnutá hoc i len čiastočne z peňažných prostriedkov získaných zo spoločného záväzku, a to aj v prípade, ak je spoločne čerpaný úver splácaný len z výlučných prostriedkov jedného z manželov. Podľa žalovanej mal odvolací súd na vec aplikovať názory ustálenej rozhodovacej praxe R 42/1972, R 36/1985, 3MCdo/4/2013, 3Cdo/201/96, R 26/1989 Zb. a mal v konaní

zistiťovať aj to, kedy presne sa stal sporný rodinný dom samostatnou vecou v právnom zmysle, a či sa tak nestalo ešte predtým, než bol čerpaný spoločný úver, ako aj to, z akých prostriedkov bol do daného momentu financovaný. Odvolací súd sa mal v prvom rade prejudiciálne zaoberať otázkou určenia vlastníckeho práva k rozstavanému domu k okamihu, keď sa tento stal samostatnou vecou v právnom zmysle. Postup odvolacieho súdu, ktorý v tomto smere založil svoje rozhodnutie výlučne na skúmaní úmyslu strán nadobudnúť sporný dom do spoločného vlastníctva, podľa žalovanej neobstojí. Žalovaná so závermi odvolacieho súdu nesúhlasila, uviedla, že s výnimkou spoločne vybavovaných administratívnych záležitostí od počiatku mienila stavať sporný dom sama. Rozhodnutie odvolacieho súdu podľa žalovanej vykazuje prvky účelovosti, svojvoľnosti a arbitrárnosti a je výsledkom nesprávneho procesného postupu, ktorým došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces a v konečnom dôsledku aj k nesprávnemu právnomu posúdeniu veci. Odvolací súd uprednostnil formalistický výklad v prospech žalobcu pred poskytnutím spravodlivosti.

4. Žalobca v písomnom vyjadrení k dovolaniu žalovanej uviedol, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu považuje za vecne správny a spravodlivý. Zdôraznil dĺžku konania, v rámci ktorého strany dostali dostatočný priestor dokazovať všetky relevantné skutočnosti.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), po preskúmaní zákonom predpísaných náležitostí dovolania (§ 428 CSP) a splnenia ďalších podmienok dovolacieho konania, dospel k záveru, že dovolanie je potrebné ako neprípustné odmietnuť.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Z hľadiska ústavného aspektu treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou dovolacieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

8. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

9. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať bezbreho; namieste je skôr zdržanlivý (uvážený) prístup.

10. Žalovaná vyvodzovala prípustnosť podaného dovolania v prvom rade z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Dovolací súd už konštantne uvádza, že hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny

procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej intenzite, že došlo až k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a súčasne dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces.

12.1. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie.

12.2. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

13. Dovolateľka prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP a porušenie práva na spravodlivý proces oprela o tvrdenie, že rozhodnutie odvolacieho súdu je prekvapivé, nedostatočne odôvodnené, vykazuje prvky účelovosti, svojvôle a arbitrárnosti. Argumentovala nesprávnym právnym posúdením veci, najmä otázky naliehavého právneho záujmu. Porušenie práva na spravodlivý proces vyvodzovala zo skutočnosti, že odvolací súd vo veci zbytočne nariadil odvolacie pojednávanie, na ktorom selektívne zopakoval vybrané dôkazy a svojím rozhodnutím sa odklonil od princípu právnej istoty a legitímneho očakávania žalovanej.

14. Dovolací súd konštantne pripomína, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo. Dovolací súd preto cez prizmu v dovolaní uplatnených dovolacích námietok skúmal, či došlo k namietaným procesným vadám; tieto v procesnom postupe odvolacieho súdu nezistil.

15. V posudzovanej veci odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že žalobe sčasti vyhovel, keď dospel k záveru, že v danom prípade je daný naliehavý právny záujem žalobcu na požadovanom určení a na podklade výsledkov zopakovaného dokazovania uzavrel, že sporný dom v čase spísania dohody o zúžení zákonom stanoveného rozsahu BSM patril do bezpodielového spoluvlastníctva strán sporu, keď mal zato, že sporný dom bol nadobudnutý za trvania manželstva a bol hoc i len čiastočne hrađený zo spoločných finančných prostriedkov. K týmto záverom dospel odvolací súd napriek tomu, že v predchádzajúcich dvoch zrušujúcich rozhodnutiach podľa žalovanej prezentoval inú názorovú líniu. Žalovaná v tejto súvislosti napadnuté rozhodnutie označila za prekvapivé.

16. Podľa § 382 CSP, ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

17. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu najmä vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, ak strana nemala možnosť sa k týmto iným právnym záverom odvolacieho súdu vyjadriť, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy.

17.1. Vyššie citované ustanovenie je odrazom princípu predvídateľnosti súdnych rozhodnutí, ktorý tvorí súčasť princípu právnej istoty a práva na spravodlivý proces. Účelom princípu predvídateľnosti súdnych

rozhodnutí je zabrániť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí odvolacími súdmi, t. j. „prekvapeniu“ účastníkov konania v prípade možného iného právneho posúdenia veci odvolacím súdom bez toho, aby im bolo umožnené vyjadriť sa k použitiu iného ustanovenia všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci podstatné (I. ÚS 736/2016). Predvídateľnosť súdnych rozhodnutí sa prejavuje v tom, že odvolací súd v prípade meritórneho rozhodnutia o odvolaní ešte pred vyhlásením rozhodnutia oboznámi sporové strany so svojím v konaní ešte nevysloveným právnym názorom, ktorý je odlišný od právneho názoru uvedeného v rozhodnutí súdu prvej inštancie, a vytvorí stranám priestor, aby mohli k tomuto právnemu názoru zaujať stanovisko.

18. Odvolací súd založil svoje rozhodnutie v danej veci na aplikovaní rovnakých zákonných ustanovení ako súd prvej inštancie, vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného na podklade pred ním zopakovaného dokazovania (§ 385 CSP), ku ktorému mala žalovaná možnosť vyjadriť sa na nariadenom odvolacom pojednávaní, preto rozhodnutie odvolacieho súdu nemohlo byť pre dovolateľku z tohto hľadiska prekvapivé.

19. Pokiaľ žalovaná za prekvapivý označila postup odvolacieho súdu, ktorý rozhodol odlišne než naznačil vo svojich predchádzajúcich zrušujúcich rozhodnutiach vydaných v tejto veci, v praxi nie je vylúčená situácia, že odvolací súd v zrušujúcom rozhodnutí vysloví určitý právny názor, ktorý súd prvej inštancie, viazaný právnym názorom odvolacieho súdu, následne pretaví do svojho rozhodnutia, a odvolací súd po podaní odvolania tento svoj vlastný právny názor zmení a rozhodne inak. Už staršia rozhodovacia prax odvolacieho súdu (R 68/1971) pripustila, aby odvolací súd svoj skorší záväzný právny názor vyjadrený v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení zmenil, nakoľko z OSP odvolaciemu súdu nevyplývala viazanosť vlastným právnym názorom. Keďže ustanovenia OSP ohľadom kasačnej záväznosti rozhodnutí súdov vyššej inštancie sú obsahovo totožné s ustanoveniami CSP, je táto judikatúra použiteľná aj pre nový procesný kódex. Uvedené vychádza aj z ústavnoprávneho princípu nezávislosti sudcu, ktorý je v zásade viazaný len zákonom (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 3. septembra 2013 sp. zn. III. ÚS 46/2013). Z týchto dôvodov je a priori vylúčené, aby došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces takým procesným postupom odvolacieho súdu, ktorý po podaní odvolania proti novému rozhodnutiu súdu prvej inštancie zmení svoj záväzný právny názor na vec vyslovený v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení, a to predovšetkým vtedy, ak medzitým dôjde k zmene zisteného skutkového stavu veci, alebo ak si odvolací súd uvedomí, že by nebolo legitímne a ústavne akceptovateľné, aby zotrval na právnom názore, o nesprávnosti ktorého sa medzitým presvedčil. (4Cdo/81/2022). Preto ak odvolací súd v napadnutom rozsudku rozhodol zdanlivo opačne než naznačil vo svojom predchádzajúcom zrušujúcom uznesení, pričom zmenu svojich záverov dostatočne odôvodnil, nemožno z tohto hľadiska konštatovať jeho nesprávny či neakceptovateľný procesný postup.

20. Odvolací súd svoje zmeňujúce rozhodnutie založil primárne na závere o procesnej prípustnosti žaloby o určenie. Žalovaná v tom videla nesprávny procesný postup porušujúci jej právo na spravodlivý proces. V dovolaní namietala, že odvolací súd sám vyhľadával naliehavý právny záujem žalobcu na požadovanom určení, a argumentujúc zásadou hospodárnosti dospel k nesprávnemu záveru, že tento je daný.

21. Ústavný súd Slovenskej republiky už za účinnosti OSP v náleze z 1. júla 2008, sp. zn. II. ÚS 137/08, publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 37/2008 dospel k záveru, že popretím samej podstaty základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj obdobného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je taká interpretácia a aplikácia ustanovenia § 80 písm. c) OSP [dnes § 137 písm. c) CSP], ktorá vo svojich dôsledkoch znemožňuje poskytnutie súdnej ochrany v otázke patriacej do právomoci všeobecných súdov.

22. Postupom všeobecného súdu porušujúcim právo na súdnu ochranu ďalšieho účastníka konania je

podľa uznesenia ústavného súdu zo 6. októbra 2017, sp. zn. II. ÚS 590/2017 aj taký postup, ak súd rozhodne o vecnej opodstatnenosti určovacej žaloby bez toho, aby predtým dospel k záveru o existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu.

23. Z vyššie uvedeného plynie záver, že o porušení práva na spravodlivý proces v súvislosti so skúmaním naliehavého právneho záujmu ako predpokladu procesnej prípustnosti určovacej žaloby v zmysle § 137 písm. c) CSP možno uvažovať, ak súd odmietne poskytnúť právnu ochranu tam, kde mal žalobca na prejednaní veci nárok, resp. naopak, ak pripustí určovaciu žalobu bez toho, aby skúmal existenciu naliehavého právneho záujmu.

24. Berúc do úvahy vyššie uvedené, dovolací súd v danom prípade nezistil v súvislosti so skúmaním procesnej prípustnosti žaloby o určenie v procesnom postupe odvolacieho súdu také pochybenie, ktoré by bolo porušením práva žalovanej na spravodlivý proces. Odvolací súd pred pripustením určovacej žaloby preukázateľne skúmal existenciu naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení, túto posúdil komplexne a svoje úvahy náležite odôvodnil, pričom len samotný nesúhlas žalovanej s odôvodnením resp. právnymi závermi odvolacieho súdu nie je vadou zmätočnosti a nezakladá prípustnosť ani dôvodnosť dovolania z hľadiska § 420 písm. f) CSP.

25. Pokiaľ ide o žalovanou namietaný aktívny prístup odvolacieho súdu, žiada sa uviesť, že existencia naliehavého právneho záujmu je vo svojej podstate predpokladom prípustnosti žaloby na určenie v zmysle § 137 písm. c) CSP. I keď je to v prvom rade žalobca, kto je povinný tvrdiť a preukázať danosť naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, existenciu takéhoto záujmu musí mať súd za doloženú v každom štádiu konania, inak žalobu bez vecného prieskumu zamietne ako procesne neprípustnú. Či tento záujem jestvuje, skúma súd ex offio, t.j. z úradnej povinnosti, to platí ako pre súd prvej inštancie, tak aj pre súd odvolací (porov. rozsudok najvyššieho súdu z 18. júna 2007, sp. zn. 1Cdo/91/2006, publikovaný v časopise Zo súdnej praxe pod. č. 83/2007). Bez právnej relevancie je v tomto smere i námietka žalovanej, že odvolací súd prihliadal výlučne na záujem žalobcu, pretože otázku existencie naliehavého právneho záujmu treba posudzovať výlučne s ohľadom na právny záujem žalobcu, záujem žalovaného je pri posudzovaní tejto otázky irelevantný (pozri napr. 1Cdo/23/2023, 2Cdo/118/2022).

26. Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z obsahu tohto práva ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

27. Žalovaná v dovolaní de facto uplatnila aj námietky smerujúce voči skutkovým zisteniam odvolacieho súdu, hodnoteniu dokazovania a procesnému postupu odvolacieho súdu, ktorý podľa nej zbytočne vo veci nariadil odvolacie pojednávanie.

28. K argumentácii žalovanej, podľa ktorej odvolací súd nezisťoval, z akých finančných prostriedkov bola hradená stavba sporného domu do štádia, kým sa tento stal samostatnou vecou a nevykonan/nedoplnil dokazovanie ďalších pre vec podstatných skutočností v smere naznačenom v jeho druhom kasačnom rozhodnutí, dovolací súd pripomína, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci.

29. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie, je viazaný skutkovým stavom tak,

ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP). Dovoláním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi nižšej inštancie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania.

30. Na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorého prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porovnaj I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.), a či konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04), čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, avšak tieto vady v preskúmvanej veci dovolací súd z obsahu spisu nezistil.

31. Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné ani prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov.

32. V prejednávanej veci dovolací súd dospel k záveru, že skutkové zistenia odvolacieho súdu majú oporu vo vykonanom dokazovaní, keď vzal do úvahy rozhodujúce skutočnosti, ktoré z vykonaných dôkazov, z prednesov sporových strán, resp. ich zástupcov a z obsahu spisu vyšli najavo, následne tieto, v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov (čl. 15 CSP v spojení s § 191 CSP), vyhodnotil. Doposiaľ vykonané dokazovanie dostatočne odôvodňuje závery prijaté odvolacím súdom. Dovolací súd v hodnotení dôkazov odvolacím súdom, ktorý sa preukázateľne zaoberal zisťovaním financovania stavby spornej nehnuteľnosti (porov. zápisnicu o odvolacom pojednávaní na č. l. 600 a nasl.), nezistil pochybenie, ktoré by bolo v extrémnom rozpore s obsahom spisu. Iba takéto pochybenie by totiž predstavovalo odňatie práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR.

33. Súdna prax najvyššieho súdu je jednotná v názore, podľa ktorého nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov či nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu nie je vadou konania v zmysle § 420 písm. f) CSP (porovnaj sp. zn. 1Cdo/41/2017, 2Cdo/232/2017, 3Cdo/26/2017, 4Cdo/56/2017, 5Cdo/90/2017, 7Cdo/11/2017, 8Cdo/187/2017, 9CdoPr/8/2023). Súlad tohto právneho názoru s ústavou posudzoval aj ústavný súd, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti (II. ÚS 465/2017, III. ÚS 40/2020). Rovnako prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezakladá ani to, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu (prípadne) spočívalo na nesprávnych právnych záveroch, t. j. nesprávnom právnom posúdení veci (porovnaj judikáty R 54/2012 a R 24/2017).

34. Odvolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako zistil súd prvej inštancie, okrem prípadov, keď dokazovanie sám doplní resp. zopakuje na nariadenom odvolacom pojednávaní. Podmienenie zmeny skutkových záverov ustálených súdom prvej inštancie opakovaním alebo vykonaním nových dôkazov vyplýva z požiadavky rešpektovania zásady priamosti a ústnosti civilného konania.

35. Podľa CSP odvolací súd vykonáva dokazovanie v štyroch prípadoch (§ 384 ods. 1 až 4 CSP). Vykonanie dokazovania odvolacím súdom je prejavom apelačného systému, ktorý dáva v odvolacom konaní prednosť zmene rozhodnutia súdu prvej inštancie pred jeho zrušením. Ak je predmetom odvolacieho prieskumu rozhodnutie súdu prvej inštancie prvý raz, je na zvážení odvolacieho súdu, či napadnuté rozhodnutie v prípade dôvodne podaného odvolania zruší a vec vráti súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, alebo či sám vo veci rozhodne. Ak však príde meritórne rozhodnutá vec na odvolací súd opakovane, odvolací súd musí postupovať v súlade s tzv. zásadou „jedenkrát a dost“ a sám vo veci rozhodnúť, čo znamená, že v prípade potreby musí aj sám - za podmienok stanovených v § 384 CSP - zopakovať alebo doplniť dokazovanie (§ 390 CSP). V okolnostiach posudzovanej veci šlo práve o takú situáciu. Rozsudok napadnutý odvolaním žalobcu bol v poradí tretím rozsudkom súdu prvej inštancie, odvolací súd bol teda povinný sám vo veci rozhodnúť, a pokiaľ výsledkom odvolacieho konania malo byť vydanie konečného rozhodnutia, odvolaciemu súdu neostávalo než napraviť pochybenia súdu prvej

inštancie spočívajúce v nesprávnom právnom posúdení otázky naliehavého právneho záujmu. Odvolací súd už vo svojom prvom kasačnom rozhodnutí inštruoval súd prvej inštancie, aby skúmal naliehavý právny záujem a pre prípad jeho existencie zameral ďalšie dokazovanie na to, v akom štádiu sa nachádzala stavba rodinného domu v čase uzavretia dohody o zúžení zákonného rozsahu BSM, ako aj z akých finančných prostriedkov bola táto do daného momentu financovaná. Z odôvodnenia v poradí druhého rozsudku súdu prvej inštancie, ako aj z obsahu súdneho spisu je zrejmé, že súd prvej inštancie v ďalšom konaní dokazovanie v tomto smere skutočne vykonal a na podklade jeho výsledkov ustálil, že žalobe je potrebné vyhovieť. Tento rozsudok napadla odvolaním žalovaná a odvolací súd v rámci odvolacieho prieskumu v poradí druhého rozsudku súdu prvej inštancie dospel k záveru, že napadnutý rozsudok je potrebné zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie, z dôvodu, že súd prvej inštancie vyhovel žalobe bez toho, aby sa najprv zaoberal otázkou existencie naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení. Odvolací súd uviedol, že až následne, po komplexnom posúdení otázky procesnej prípustnosti určovacej žaloby, bude možné zamerať dokazovanie na zistenie dôvodnosti žaloby vo veci samej, teda či sporné nehnuteľnosti patria do BSM strán sporu.

36. Z vyššie uvedeného je zrejmé, že súd prvej inštancie, dospejúc k záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení, pred vydaním v poradí tretieho rozhodnutia nepristúpil k dokazovaniu skutočností dôležitých pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. nezameral sa na zisťovanie toho, či sporná nehnuteľnosť bola počas trvania manželstva strán sporu skutočne nadobudnutá do ich BSM. Vychádzal z toho, že nedostatok naliehavého právneho záujmu predstavuje samostatný a prvoradý dôvod pre zamietnutie žaloby. Mal za to, že určovacia žaloba v danom prípade nebola prípustným ani spôsobilým prostriedkom právnej ochrany žalobcu. Odvolací súd však v následnom odvolacom konaní dospel k záveru o procesnej prípustnosti žaloby na určenie; berúc do úvahy zákonný imperatív vyjadrený v § 390 CSP a už skôr konštatované nedostatky súdu prvej inštancie v procese zisťovania skutkového stavu (porov. bod 38. odôvodnenia uznesenia odvolacieho súdu z 31. marca 2020 sp. zn. 11Co/375/2018), ktoré bolo potrebné napraviť, nariadil vo veci odvolacie pojednávanie, na ktorom zopakoval dokazovanie (§ 385 ods. 1 CSP).

37. Sumarizujúc vyššie uvedené, akonáhle je daná potreba vstúpiť do procesu modifikácie skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie, na ktorom je napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie založené, nie sú splnené podmienky na rozhodnutie odvolacieho súdu bez nariadenia pojednávania. Ak by sa odvolací súd odchýlil od skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie bez toho, aby rešpektoval povinnosť opakovania alebo doplnenia dokazovania, zasiahol by do ústavne zaručeného práva účastníka konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy (II. ÚS 387/2010, II. ÚS 506/2013).

38. Jedným z princípov riadneho a spravodlivého procesu predstavujúcich súčasť práva na spravodlivý proces a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť (§ 220, § 393 CSP, I. ÚS 243/2007).

38.1. Podľa ústavného súdu, zjavná neodôvodnenosť (arbitrárnosť) rozhodnutia všeobecného súdu je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokovaných prípadov s pravidlami formálnej logiky či absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 Ústavy (II. ÚS 302/2019-44 z 20. februára 2020, ods. 17).

39. Dovolací súd nezistil, že by v danej veci išlo o prípad vybočenia z medzí ustanovenia § 393 ods. 2 CSP, ktorým by došlo k porušeniu práva žalovanej na spravodlivý proces. Odvolací súd v dôvodoch svojho rozhodnutia uvádza, ako vo veci rozhodol súd prvej inštancie, obsah odvolania žalobcu, zhrnutie podstatných skutkových tvrdení a právnych argumentov strán, jasne a zrozumiteľne vysvetľuje, prečo dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie je potrebné zmeniť a žalobe sčasti vyhovieť. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu je zrejmé, z akých skutkových zistení a právnych úvah vychádzal, keď dospel k záveru, že sporný dom predstavuje stavbu, ktorú vytvorili strany sporu spoločne za trvania manželstva, čo i len sčasti za spoločné prostriedky, a že túto stavbu tvorili

spoločnou prácou. Zohľadnil, že dom sa v čase spisovania dohody o zúžení rozsahu BSM nachádzal v štádiu rozstavanej stavby, preto uzavrel, že pred jej spísaním nepochybne patril do BSM.

40. Skutočnosť, že žalovaná sa s názorom odvolacieho súdu nestotožňuje, sama osebe nepostačuje na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti a/alebo arbitrárnosti súdnych rozhodnutí. Dovolací súd pri posudzovaní dôvodnosti namietaného porušenia procesných práv dovolateľky nezistil také nedostatky v postupe odvolacieho súdu, ktoré by odôvodňovali tvrdenie, že jeho závery by boli svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nelogické. Z obsahu preskúmaného rozhodnutia odvolacieho súdu nevyplýva taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľky.

41. Napokon, ako nedôvodnú dovolací súd posúdil i argumentáciu žalovanej, že odvolací súd založil svoje rozhodnutie na skutkových tvrdeniach žalobcu prezentovaných prvýkrát až v odvolacom konaní. Podľa žalovanej mali byť tieto posúdené ako neprípustné odvolacie novoty, a ak na ne odvolací súd chcel prihliadnuť, mal jej umožniť kvalifikovane sa vyjadriť. Dovolací súd pripomína, že sporové konanie sa síce spravuje zásadou koncentrácie konania, avšak pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia (§ 217 ods. 1 CSP). Preto ak nastane procesná situácia, že odvolací súd zruší rozhodnutie súdu prvej inštancie a vec mu vráti na ďalšie konanie, strany sporu môžu uvádzať nové skutočnosti a navrhnovať nové (ďalšie) dôkazy bez toho, aby boli obmedzované tým, že v predchádzajúcom konaní pred súdom prvej inštancie túto možnosť nevyužili; účinky zákonnej (sudcovskej) koncentrácie konania tým nie sú dotknuté (por. tiež 4Cdo/81/2022). V danom prípade obsah zápisnice o pojednávaní konanom pred odvolacím súdom (č. l. 600 a nasl.) napovedá, že žalovaná mala možnosť sa k prednesom žalobcu prezentovaným tesne pred skončením odvolacieho pojednávania vyjadriť. K tvrdeniam žalobcu o vôli strán sporu nadobudnúť spornú nehnuteľnosť do BSM žalovaná uviedla, že zotrváva na všetkých svojich doterajších vyjadreniach a prednesoch. Zdôraznila, že spornú nehnuteľnosť nadobudla z výlučných prostriedkov a od počiatku mala vôľu ju nadobudnúť do výlučného vlastníctva. Nemožno preto dospieť k záveru, že by postup odvolacieho súdu bol v rozpore s princípom kontradiktórnosti.

42. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súdu uzatvára, že vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezistil, preto je dovolanie žalovanej v tejto časti procesne neprípustné, čo je dôvodom na jeho odmietnutie podľa § 447 písm. c) CSP.

43. Keďže konanie vadou podľa § 420 písm. f) CSP postihnuté nebolo, dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania z hľadiska žalovanou namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom v zmysle § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) CSP.

44. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

45. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

46. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

47. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu, ako aj otázku procesnoprávnu, (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť výlučne iba tá právna otázka, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil svoje rozhodnutie. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní, (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom).

48. Pre právnu otázku v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP je charakteristický odklon jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky a odvolací súd sa svojím rozhodnutím odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (R 83/2018).

49. Dôvod prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP predpokladá, že právnu otázku kľúčovú pre rozhodnutie vo veci samej dovolací súd dosiaľ neriešil a je tu daná potreba, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil. Základným predpokladom prípustnosti dovolania je, že dovolací súd vo svojej rozhodovacej činnosti doposiaľ neposudzoval právnu otázku nastolenú dovolaťom (t. j. právne posúdenie veci odvolacím súdom, s ktorým dovolať nesúhlasí).

50. Pokiaľ ide o dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP, pre procesný úspech dovolať sa vyžaduje, aby na podklade konkrétnych rozhodnutí demonštroval rozdielnu rozhodovaciu prax dovolacieho súdu. Predpokladom prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia je rozdielnosť v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu, dovolať preto nie je povinný vymedziť svoj vlastný návrh riešenia ním namietanej právnej otázky. Na druhej strane, z dovolania musí byť zrejmé, že odstránenie popísanej rozdielnosti rozhodovacej praxe by bolo dovolaťovi na prospech.

51. Žalovaná vyvodzujúc prípustnosť podaného dovolania aj z § 421 ods. 1 písm. a), b), c) CSP v dovolaní namietala nesprávnosť právnych záverov odvolacieho súdu hneď z niekoľkých hľadísk. Dovolať súd, viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolaťka za nesprávne, zohľadniac aj tie svoje stanoviská a rozhodnutia, ktoré žalovaná v dovolaní neoznačila (sp. zn. I. ÚS 51/2020) v ďalšom skúmal, či dovolaťka dôvodne namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

52. Právny záver odvolacieho súdu, ktorý odôvodňoval zmenu rozhodnutia súdu prvej inštancie, spočíval primárne v posúdení danosti naliehavého právneho záujmu žalobcu na určení, že sporná nehnuteľnosť patrí do BSM strán sporu. Odvolací súd po tom, čo v potrebnom rozsahu zopakoval dokazovanie na nariadenom odvolacom pojednávaní, po komplexnom posúdení veci konštatoval procesnú prípustnosť žaloby na určenie, keď uzavrel, že akýkoľvek iný záver by predstavoval prílišný formalizmus a bol by v rozpore s princípom hospodárnosti civilného sporového konania.

53. Podľa žalovanej odvolací súd otázku naliehavého právneho záujmu posúdil nesprávne, a to najmä preto, že určovací žaloba bola podaná až po právoplatnosti rozsudku o rozvoze manželstva. Žalobca mohol už v čase iniciovania tohto konania podať návrh na vyporiadanie BSM, v ktorom mohli byť vyriešené aj všetky otázky týkajúce sa spornej nehnuteľnosti.

54. U tzv. určovacích žalôb v zmysle § 137 písm. c) CSP, predtým § 80 písm. c) OSP, je požiadavka právneho záujmu výslovne stanovená zákonom; jeho nedostatok (nepreukázanie) vedie k zamietnutiu žaloby.

55. Požadovaná naliehavosť právneho záujmu je chápaná tak v zmysle časovom (potreba odstránenia neistoty je aktuálna), ako aj v zmysle, že žalobca nemá iný vhodný nástroj právnej ochrany, predovšetkým nemá možnosť žalovať na plnenie z rovnakého dôvodu. Posúdenie naliehavého právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie rozhodných skutočností. Je tiež právnym nástrojom procesného práva, ktorý má zabrániť tomu, aby boli v praxi vyvolávané zbytočné spory bez praktického právneho

významu pre subjekty práv (strany sporu).

56. Právnu normu treba vykladať tak, aby splnila svoju funkciu, spočívajúcu v rozumnom a spravodlivom vyriešení alebo usporiadaní problému. Právna teória i súdna prax vníma naliehavý právny záujem ako procesný filter, racionálne obmedzenie prístupu k určovacím žalobám, ktorého primárnym účelom je zabezpečiť rozumné a praktické poskytovanie súdnej ochrany, ktoré zbytočne nezaťažuje súdny systém a ochráni strany pred zbytočnými súdnymi spormi.

57. Najvyšší súd v rozsudku z 11. decembra 2019, sp. zn. 2ObdoV/11/2019, publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako R 47/2020, poskytol vyčerpávajúci prehľad ustálenej rozhodovacej praxe týkajúcej sa otázky naliehavého právneho záujmu na určení, či tu právny vzťah alebo právo je. Výplýva z neho, že naliehavý právny záujem na požadovanom určení je daný vtedy, ak je určovacia žaloba v zmysle § 80 písm. c) OSP resp. § 137 písm. c) CSP schopná odstrániť existujúcu neistotu medzi stranami sporu a poskytnúť pevný základ pre ich právny vzťah, za predpokladu, že túto neistotu nie je možné odstrániť iným prostriedkom ochrany práv.

58. Aj podľa staršej judikatúry (R 17/1972) je právny záujem na určení daný predovšetkým tam, kde by bez tohto určenia bolo právo žalobcu ohrozené, alebo by sa jeho právne postavenie stalo neistým. U žalobcu teda musí ísť buď o právny vzťah (právo) už existujúce (aspoň v dobe vydania rozhodnutia), alebo o takú jeho procesnú, resp. hmotnoprávnú situáciu, v ktorej by objektívne v už existujúcom právnom vzťahu mohol byť ohrozený, prípadne pre svoje neisté postavenie by mohol byť vystavený konkrétnej ujme (pozri nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 3. mája 2017 sp. zn. I. ÚS 151/2016, publikovaný v časopise Zo súdnej praxe pod č. 25/2018, ako aj v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 20/2017).

59. Najvyšší súd k vyššie uvedenému už vo svojej rozhodovacej praxi zaujal názor, že pre určovaciu žalobu je rozhodujúci stav v dobe vyhlásenia rozhodnutia, pretože existencia alebo neexistencia právneho vzťahu alebo práva nemôže byť určovaná ani za dobu minulé, ani do budúcnosti (rozsudok najvyššieho súdu z 18. júna 2006, sp. zn. 1Cdo/91/2006 publikovaný aj v časopise Zo súdnej praxe pod č. 83/2007).

60. Doktrína preventívneho charakteru určovacej žaloby vychádza z toho, že žalobca má naliehavý právny záujem vtedy, ak k porušeniu jeho práva (zatiaľ) nedošlo, avšak jeho právo či právne postavenie je neisté alebo ohrozené. Nie je prípustné určovať práva do minulosti, ak tieto medzičasom už zanikli. Platí zásada, že rozsudok určuje (ne)existenciu práva ku dňu jeho vyhlásenia (§ 217 ods. 1 CSP). Ak má mať určovacia žaloba preventívny charakter - má predchádzať ďalším sporom - naliehavý právny záujem na požadovanom určení musí byť daný tak v čase podania žaloby, ako aj v čase vyhlásenia rozsudku. Uvedené v okolnostiach posudzovanej veci znamená, že naliehavý právny záujem na určení, že vec patrí do BSM, môže byť daný len dovtedy, kým trvá manželstvo. Nemožno totiž považovať za rozumné domáhať sa určenia, že vec patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov v čase, keď BSM v dôsledku rozvodu manželstva zaniklo.

61. Najvyšší súd už mal možnosť zaoberať sa otázkou naliehavého právneho záujmu na určení, že vec patrí do BSM. V rozsudku z 10. apríla 2014, sp. zn. 3Cdo/460/2013 vyslovil názor, že po rozvode manželstva, v dôsledku ktorého zaniká BSM, má bývalý manžel možnosť dosiahnuť zmenu zápisu vlastníctva k nehnuteľnostiam v katastri nehnuteľností v konaní o vyporiadanie BSM, nakoľko práve v tomto konaní sa otázka spoločného vlastníctva k určitej veci posudzuje ako otázka predbežná pre vlastné vyporiadanie.

61.1. V uznesení z 29. júna 2023, sp. zn. 2Cdo/189/2021 najvyšší súd za správny označil záver, že podstatnou skutočnosťou pre posúdenie naliehavého právneho záujmu je rozvod manželstva a naň naviazaná možnosť vyporiadania BSM súdom na návrh podaný v lehote troch rokov od zániku BSM, resp. po uplynutí tejto lehoty vyporiadanie zákonom vzniknutého podielového spoluvlastníctva (§ 149 ods. 4, § 142 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, ďalej len „OZ“). Pokiaľ teda v čase podania žaloby resp. rozhodovania súdu prvej inštancie manželstvo a bezpodielové spoluvlastníctvo manželov už neexistuje, stráca žaloba na určenie akýkoľvek praktický

význam. Zjednodušene povedané, naliehavý právny záujem na určení, že vec patrí do BSM, je daný len do času, kým manželstvo trvá a kým trvá aj bezpodielové spoluvlastníctvo manželov. Ak BSM v dôsledku zániku manželstva zaniklo, stráca akékoľvek rozumné opodstatnenie domáhať sa určenia, že vec patrí do BSM (pretože toto už neexistuje a nie je možné domáhať sa určenia existencie práva do minulosti). Jediným do úvahy prichádzajúcim procesným nástrojom je iniciovanie konania o vyporiadanie BSM, v ktorom sa bude ako predbežná riešiť aj otázka, či tá - ktorá vec vôbec má byť zahrnutá do masy vyporiadavého BSM. Iný výklad by v zásade viedol k ne hospodárnemu a neefektívnemu rozmnožovaniu či reťazeniu sporov.

62. V posudzovanom prípade odvolací súd konštatoval procesnú prípustnosť určovacej žaloby a po zopakovaní dokazovania a právnom posúdení veci zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že žalobe sčasti vyhovel. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že posúdil vec komplexne a berúc do úvahy princíp hospodárnosti prihliadol na dĺžku konania a rozsah vykonaného dokazovania.

63. Nazerajúc na vec striktne formalisticky, dovolací súd konštatuje, že žaloba bola podaná až po tom, čo bolo manželstvo strán sporu právoplatne rozvedené, teda po tom, čo bezpodielové spoluvlastníctvo manželov zaniklo (§ 148 ods. 1 OZ). Žalobca mal už v čase podania žaloby o určenie k dispozícii efektívnejší nástroj ochrany svojich práv - návrh na vyporiadanie BSM. Právny záujem žalobcu na požadovanom určení od počiatku nebol daný a žalobcom zvolený procesný nástroj v podobe určovacej žaloby už v čase podania nebol vôbec spôsobilý viesť k efektívnej ochrane jeho práv a záujmov. Žalovaná dôvodne namietala absenciu nalievavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení.

64. Na druhej strane, treba mať na pamäti, že je neželaná taká interpretácia procesnej prípustnosti určovacej žaloby v zmysle § 137 písm. c) CSP, ktorá by vo svojich dôsledkoch znemožnila poskytnutie súdnej ochrany (II. ÚS 137/08, ZNUÚS č. 37/2008).

65. Ako už bolo uvedené, primárnym účelom podmienky nalievavého právneho záujmu je ochrana súdneho systému pred „zbytočným“ zaťažovaním súdnej sústavy nepotrebnými žalobami resp. neželaným reťazením sporov. Napriek tomu však v praxi nemožno vylúčiť situácie, keď sa -celkom výnimočne - racionálnejším riešením javí pokračovať v konaní aj vtedy, ak možno konštatovať, že nalievavý právny záujem na požadovanom určení nie je daný. O takú situáciu môže ísť napríklad vtedy, ak konanie o určenie dospeje až do fázy predchádzajúcej vydaniu meritórneho rozhodnutia. Striktne zotrvanie na aplikácii princípu subsidiarity by v takých prípadoch viedlo k neželanému popretiu účelu nalievavého právneho záujmu. Nebolo by totiž racionálne, aby celé konanie a výsledky už vykonaného dokazovania vyšli úplne nazmar (porov. . GEŠKOVÁ, K. Určovacia žaloba. Bratislava : C. H. Beck, 2023, s. 100 - 101).

66. Aj ústavný súd vo svojej rozhodovacej praxi uprednostňuje taký výklad, ktorý predchádza prílišnému formalizmu pri interpretácii zákonných ustanovení. Uvádza, že orgánom verejnej moci a najmä všeobecným súdom nemožno tolerovať pri interpretácii zákonných ustanovení prílišný formalistický postup, ktorý vedie k zjavnej nespravodlivosti. Všeobecný súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale môže a musí sa od neho odchyliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávnych princíпов. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov teda nemožno opomínať ich účel a zmysel, ktorý nie je vyjadrený len v slovách a vetách toho-ktorého zákonného predpisu, ale i v základných princíпов právneho štátu (pozri napr. právnu vetu k nálezú ústavného súdu z 31. augusta 2017, sp. zn. I. ÚS 155/2017, publikovanú v ZNUÚS pod č. 28/2017).

67. Pokiaľ jedným z kľúčových ústavnoprávnych princíпов riadneho fungovania justície je princíp hospodárnosti konania normatívne vyjadrený v čl. 17 Základných princíпов CSP a tento prežaruje celým civilným konaním, potom s prihliadnutím na základný účel nalievavého právneho záujmu na určení - predchádzať zaťaženiu súdov - je namieste prijať záver, že ak si súd dal námahu a vec meritórne prejednal, nedávalo by v tejto fáze konania žiaden racionálny zmysel žalobu zamietnuť len z dôvodu nepreukázania danosti nalievavého právneho záujmu a ponechať na súd v konaní o vyporiadanie BSM -

t. č. prerušené až do právoplatného skončenia tohto konania o určenie - aby opätovne ako prejudiciálnu posúdil otázku, či sporný dom bol alebo nebol nadobudnutý za trvania manželov strán sporu do ich bezpodielového spoluvlastníctva.

68. Za tejto procesnej situácie, keď konanie o určenie bolo iniciované ešte v roku 2012 a odvolací súd po viac než desiatich rokoch od podania určovacej žaloby uprednostnil jej vecný prieskum, dovolaciemu súdu neostáva než konštatovať, že rozhodnutie odvolacieho súdu v okolnostiach konkrétneho prípadu nespočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, keď napriek absencii naliehavého právneho záujmu v konečnom dôsledku vytvorilo pevný základ pre právny vzťah strán sporu.

69. Dovolací súd vzal do úvahy, že vo svetle nadchádzajúceho - toho času prerušeného - konania o vyporiadanie BSM rozhodnutie odvolacieho súdu nemusí pre žalovanú znamenať znevýhodnenie jej postavenia oproti žalobcovi. Ako uviedol už odvolací súd vo svojom druhom kasačnom rozhodnutí, súd môže v konaní o vyporiadanie výnimočne pristúpiť aj k nerovnému určeniu podielov. Znenie § 150 OZ nevylučuje, aby súd vyjadril rozdielnosť podielov manželov pri vyporiadaní spoločnej veci prihliadajúc najmä na to, ako sa každý z manželov zaslúžil o nadobudnutie i udržanie spoločnej veci, a to tak, že vec prikáže do vlastníctva tomu z manželov, ktorý sa o nadobudnutie a udržanie spoločnej veci zaslúžil výlučne, resp. v prevažnej miere, bez toho, aby mu uložil povinnosť, aby druhému manželovi, ktorý sa o jeho nadobudnutie a udržanie nezaslúžil, na vyrovnanie podielu zaplatil určitú finančnú čiastku. Zákon explicitne neupravuje spôsob nerovného vyporiadania, disparita tak môže byť vyjadrená aj prikázaním veci jednému z manželov bez toho, aby bol zaviazaný finančne sa s druhým manželom, pokiaľ ide o túto vec, vyporiadať (porov. uznesenie ústavného súdu z 25. novembra 2014, sp. zn. III. ÚS 343/2014-26, resp. nález ústavného súdu z 13. marca 2013, sp. zn. I. ÚS 537/2012, v ktorom si ústavný súd si osvojil právny názor vyjadrený v rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 22 Cdo 2914/99).

70. Sumarizujúc vyššie uvedené, dovolací súd uzatvára, že dovolateľka neopodstatnene namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení otázky naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení. Dovolanie žalovanej preto v tejto časti smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné, čo je dôvod na jeho odmietnutie v zmysle § 447 písm. c) CSP.

71. Meritórne rozhodnutie odvolacieho súdu v danom prípade spočívalo v posúdení, či nehnuteľnosť postavená za trvania manželstva patrila do bezpodielového spoluvlastníctva strán sporu. Odvolací súd uzavrel, že stavbu vytvorili strany sporu spoločne za trvania ich manželstva čo i len sčasti za spoločné prostriedky a táto už v čase spisovania dohody o zúžení zákonného rozsahu BSM patrila do ich bezpodielového spoluvlastníctva. Žalovaná závery odvolacieho súdu považovala za nesprávne hneď z viacerých aspektov. Podľa žalovanej odvolací súd najmä nezohľadnil skutočnosť, že dom nebol postavený svojpomocne, ako ani že poskytnutý stavebný medziúver použitý na financovanie stavby síce bol spoločným záväzkom oboch strán sporu, avšak splácala ho iba žalovaná zo svojich výlučných prostriedkov.

72. Pre posúdenie otázky, či vec patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, je rozhodujúce, (i) či bola nadobudnutá za trvania bezpodielového spoluvlastníctva, (ii) kým bola nadobudnutá a (iii) z akých prostriedkov.

73. Už staršia judikatúra dospela k záveru, že vec získaná výmenou za vec alebo z výťažku veci, ktorá bola vo vlastníctve jedného z manželov, je naďalej vo vlastníctve tohto manžela, pretože v takom prípade ide len o transformáciu toho istého majetku, nie o nadobudnutie nového či rozmnoženie doterajšieho majetku za trvania manželstva (stanovisko Najvyššieho súdu ČSSR sp. zn. Cpj 86/1971 z 03. februára 1979 publikované v Zbierke stanovísk najvyšších súdov a rozhodnutí súdov ČSSR pod číslom R 42/1972, s. 251). Na druhej strane, rozhodovacia prax je dlhodobo ustálená v názore, že ak sa na získanie novej veci použijú čo aj len sčasti prostriedky z bezpodielového spoluvlastníctva, vec bude patriť do bezpodielového spoluvlastníctva (ibidem).

74. Povedané inak, zo stanoviska R 42/1972, na ktorého záveroch zotrúva rozhodovacia prax dodnes, vyplýva, že pri nadobudnutí vecí tak z prostriedkov patriacich do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, ako aj z prostriedkov patriacich do osobného majetku niektorého z manželov, sa takto nadobudnuté veci stávajú predmetom bezpodielového spoluvlastníctva manželov bez ohľadu na rozsah a vzájomný pomer vynaložených prostriedkov. Vzájomné nároky manželov na refundáciu vlastných prostriedkov použitých na nadobudnutie spoločného majetku sa v prípade zániku bezpodielového spoluvlastníctva stávajú predmetom jeho vyporiadania.

75. Odvolací súd ustálil, že v prejednávanej veci išlo o stavbu, ktorú vytvorili strany spoločne za trvania manželstva, čo i len sčasti za spoločné prostriedky (spoločný úver) a túto stavbu tvorili spoločnou prácou. Mal za preukázané, že výstavba spornej nehnuteľnosti sa začala v roku 2011, pričom už minimálne k 23. decembru 2011 bola táto postavená do štádia rozstavanej stavby, z čoho vyvodil záver, že stavba bola vytvorená počas trvania BSM. Ďalej zistil, že stavba bola hradená sčasti aj z finančných prostriedkov pochádzajúcich zo spoločného záväzku strán sporu, pretože bývalým manželom bol 19. marca 2010 poskytnutý mimoriadny medziúver na sumu 20.000 eur a 22. júna 2011 na sumu 52.000 eur, preto uzavrel, že sporný dom patril do bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

76. Žalovaná v priebehu konania, o. i. aj na odvolacom pojednávaní konanom 19. septembra 2023, tvrdila, že výstavba sporného domu bola hradená z jej výlučných prostriedkov, a že časť stavebných prác bola uhrádzaná aj zo spoločne čerpaného úveru, ktorý však splácala sama, preto ho nepovažovala za spoločné prostriedky patriace obidvom manželom. Namietajúc, že ide o otázku v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu dosiaľ neriešenú [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP], v dovolaní uviedla, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia otázky, či do bezpodielového spoluvlastníctva manželov patrí určitá vec vždy, ak je nadobudnutá hoc čiastočne zo spoločne čerpaných úverových prostriedkov, a to bez ohľadu na to, kto skutočne uhrádza splátky čerpaného úveru.

77. Právna teória i rozhodovacia prax je v zhode, že hodnoty nadobudnuté za prostriedky získané zo záväzkov vzniknutých počas trvania manželstva (napr. zo zmluvy o pôžičke) patria do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, a to aj vtedy, ak ide o záväzok iba jedného z manželov. Už bývalý Najvyšší súd ČSR v rozsudku z 28. novembra 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69, publikovanom pod č. R 57/1970, zaujal právny názor, ktorý je použiteľný dodnes a tvorí súčasť ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (R 71/2018), že predmetom BSM sú aj peniaze získané pôžičkou, a to bez ohľadu na to, či zmluvu uzavreli obaja alebo len jeden z manželov.

78. V posudzovanej veci niet pochyb o tom, že zmluvy o mimoriadnom medziúvere a stavebnom úvere uzatvárali obaja manželia spoločne, a že dlh z úveru poskytnutého Prvou stavebnou sporiteľnou stranám sporu počas trvania ich manželstva predstavuje ich spoločný záväzok. Povedané inak, v zmluve o mimoriadnom medziúvere a stavebnom úvere z 19. marca 2010, ako aj z 22. júna 2011 vystupovali strany sporu ako spoludlžníci a vznikol im spoločný záväzok poskytnuté peňažné prostriedky za dohodnutých podmienok riadne a včas vrátiť. Ak vznikol za trvania manželstva dlh, z ktorého boli zaviazaní obaja manželia spoločne, a ak boli okrem prostriedkov patriacich jednému z manželov na nadobudnutie veci (výstavbu domu) použité aj takto získané peňažné prostriedky - čo v konaní nebolo sporné - nemožno prijať iný záver, než ten, že aj takto nadobudnutá vec patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

78.1. Žiada sa dodať, že k rovnakým záverom by bolo potrebné dospieť, aj pokiaľ by ako dlžník v zmluve o úvere vystupoval len jeden z manželov. Podľa ustálenej judikatúry, k záväzku manžela, ktorý takto zadovážil peniaze a je povinný ich vrátiť a ktorý ich vynaložil v skutočnosti na spoločný majetok zo svojho, sa prihliadne pri vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva (R 42/1972, R 57/1970).

79. Pokiaľ pre prijatie záveru o tom, že určitá vec patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, postačuje zistenie, že bola nadobudnutá počas trvania manželstva a bezpodielového spoluvlastníctva niektorým z manželov hoc i len z nepatrnej časti z peňažných prostriedkov obom manželom spoločným (R 36/1985), prihliadnuc na to, že nadobudnutím veci treba rozumieť aj jej vytvorenie obidvoma manželmi alebo jedným z nich po uzatvorení manželstva (porov. rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSSR z

31. júla 1986, sp. zn. 3 Cz 31/86, publikované pod č. R 26/1989), potom nemožno prisvedčiť dovolacej argumentácii žalovanej, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Len skutočnosť, že dovolateľka s právnym posúdením veci nesúhlasí, sama o sebe neznamená, že toto právne posúdenie je nesprávne; sama polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo prosté spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu či kritika jeho prístupu zvoleného pri právnom posudzovaní veci významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 421 ods. 1 CSP, resp. § 432 ods. 2 CSP.

80. Dovolacia argumentácia žalovanej spočívala v rozsiahlej polemike so skutkovými a právnymi závermi odvolacieho súdu. Odvolaciemu súdu ale nemožno vyčítať, že sa nestotožnil so skutkovým stavom, tak ako ho z vykonaného dokazovania vnímala samotná žalovaná, ako ani to, že nerozhodol podľa predstáv žalovanej. Žalovanú v konaní zaťažovalo dôkazné bremeno, pokiaľ ide o preukázanie skutočností rozhodných pre vylúčenie veci z bezpodielového spoluvlastníctva (napr. financovanie počiatočných etáp stavby z výlučných prostriedkov). Ak svoju procesnoprávnu povinnosť nesplnila, malo to pre ňu prirodzený procesnoprávny dôsledok v podobe straty sporu.

81. Dovolací súd odkazuje na bod 78. odôvodnenia tohto rozhodnutia; opakuje, že skutkové zistenia odvolacieho súdu, ktorými je dovolací súd viazaný (§ 442 CSP), vedú s ohľadom na ustálenú rozhodovaciu prax k záveru, ktorý prijal aj odvolací súd, že sporná nehnuteľnosť bola nadobudnutá do bezpodielového spoluvlastníctva strán sporu.

82. Súd pri právnom posúdení veci rieši právne otázky, nie skutkové, preto nemožno dovolanie podané pre nesprávne právne posúdenie veci odôvodniť spochybnením skutkových záverov odvolacieho súdu, ktorých riešenie predchádzalo riešeniu právnych otázok. Námietky dovolateľky týkajúce sa spochybňovania skutkových zistení a skutkových záverov považuje dovolací súd za neopodstatnené. Skutková otázka nemôže byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP a nemôže viesť k založeniu prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia.

83. Žalovaná v dovolaní argumentovala aj tým, že mala od počiatku vôľu nadobudnúť nehnuteľnosť do výlučného vlastníctva. Namietajúc závery odvolacieho súdu tvrdila, že odvolací súd nesprávne posúdil (aj) otázku vôle strán sporu nadobudnúť vec do bezpodielového spoluvlastníctva.

84. K skutočnostiam uvádzaným žalovanou dovolací súd dodáva, že modifikovať vzájomné vzťahy manželov z ich bezpodielového spoluvlastníctva možno iba dohodou podľa § 143a OZ, ktorá musí mať formu notárskej zápisnice. Vznik bezpodielového spoluvlastníctva nemôže byť vylúčený, časovo posunutý ani inak modifikovaný iným právnym úkonom. Iba prostá zhodná vôľa manželov nadobudnúť vec do výlučného majetku, ak nebola vyjadrená vo forme notárskej zápisnice, nemôže vec z rozsahu bezpodielového spoluvlastníctva manželov vylúčiť. Právnu relevanciu nemá ani samotné prehlásenie (súhlas) jedného z manželov, že určitá vec nadobudnutá druhým z manželov počas manželstva do bezpodielového spoluvlastníctva nepatrí, ak podľa zákona náleží do rozsahu bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Preto, ak mala žalovaná - ako to tvrdila - od počiatku vôľu nadobudnúť nehnuteľnosť do výlučného vlastníctva, jediným do úvahy prichádzajúcim riešením vylúčenia veci inak patriacej do BSM bolo spísanie dohody o zúžení rozsahu BSM ešte pred začatím stavby. Ak už raz vec bola nadobudnutá do BSM, dohoda sama osebe nemôže byť právnym titulom pre zmenu vlastníckych vzťahov manželov založených pred jej uzavretím (porov. R 30/2008).

85. Dovolací súd na podklade vyššie uvedeného uzatvára, že dovolateľka neopodstatnene namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Poznajúc svoju vlastnú judikatúru, dovolací súd nezistil, že by v danej veci išlo o naplnenie niektorého z dovolacích dôvodov v zmysle § 421 ods. 1 písm. a), b) resp. písm. c) v spojení s § 432 CSP. Dovolanie aj v tejto časti smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné, v dôsledku čoho dovolací súd dovolanie žalovanej ako celok odmietol podľa § 447 písm. c) CSP pre jeho procesnú neprípustnosť.

86. Rozhodnutie o trovách dovolacieho konania dovolací súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá

CSP).

87. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.